

Motion till riksdagen 2017/18:2339

av **Jonas Sjöstedt m.fl. (V)**

En inkluderande och likvärdig skola och förskola

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	3
2	Inledning	4
3	För en sammanhållen skola.....	5
3.1	Det fria skolvalet	5
3.2	Avskaffa vinstjakten.....	7
3.3	Förstatliga skolan – statligt huvudansvar	8
4	För en inkluderande skola	9
4.1	Elevers arbetsmiljö	9
4.1.1	Elevhälsa.....	9
4.1.2	Sexuella trakasserier	9
4.1.3	Mobbning.....	10
4.2	Normkritik i skolans läromedel.....	10
4.3	Antirasistisk kompetensutveckling	11
4.4	En skola för alla elever oavsett könsidentitet.....	12
4.5	En likvärdig förskola	12
4.6	Tidiga insatser för barn i behov av särskilt stöd.....	13
4.7	För en ökad digital kompetens	13
5	Rätten att utveckla sitt modersmål	14
5.1	Överbrygg hindren i modersmålsundervisning	14
5.2	Ge ensamkommande samma rätt till modersmålsundervisning som andra flyktingbarn och adopterade barn	14
6	Religionsfrihet och rätten att utöva sin religion.....	15
7	En hållbar personalpolitik	16
7.1	Avveckla förstelärarreformen	16

7.2	Elevassistentutbildningar	17
7.3	Behörig personal i förskola och skola	17
7.4	Lärarnas arbetsmiljö	18

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skolplaceringar i grundskolan bör utgå från upptagningsområden där en elev placeras i en kommunal skola, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör ges möjlighet att komma med alternativa önskemål vid skolplacering och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjligheten för friskolor att använda sig av kösystem vid antagning av elever bör tas bort och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör tillsättas en utredning i syfte att införa statligt huvudmannaskap för hela skolväsendet och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda möjligheterna att införa ett nyckeltal för elevhälsa som går i linje med de krav som drivs av bl.a. Barnombudsmannen (BO) om att det ska finnas skolläkare, skolsköterska, skolkurator och skolpsykolog vid varje skolenhet och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Skolverket bör ges i uppdrag att ta fram ett stödmaterial till skolorna specifikt för att motverka förekomsten av sexuella trakasserier och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Skolinspektionen bör få i uppdrag att specifikt kartlägga och utreda skolornas arbete mot sexuella trakasserier och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om trygghet och studiero och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att be regeringen att ge Skolverket i uppdrag att utreda ett inrättande av en kvalitetsmärkning av läromedel som är utformade i enlighet med läroplanernas värdegrund och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att incitamenten för lärare att delta i antirasistisk kompetensutveckling måste stärkas och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett stödmaterial för att möta transpersoner i skolan bör tas fram av Skolverket och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett avvecklande av pedagogisk barnomsorg bör utredas och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör tillsättas en utredning som undersöker om förskolebarn med behov av särskilt stöd får rätt stöd, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skolornas behov inför en kommande ökad digitalisering bör utredas ytterligare och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör tillsättas en utredning av modersmålsundervisningen kring vilka åtgärder som krävs för att

- underlätta för att fler som har rätt till det ska kunna ta del av modersmålsundervisningen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med åtgärder för att få fler att delta i modersmålsundervisningen och tillkännager detta för regeringen.
  17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör utredas hur alla skolor kan bli konfessionsfria och tillkännager detta för regeringen.
  18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda att alla skolor i enlighet med barnkonventionen garanterar alla elevers rätt till religionsfrihet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
  19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör utredas hur förstelärarsystemet kan ersättas med andra möjligheter till karriärutveckling för lärare och tillkännager detta för regeringen.
  20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utbildningarna som finns till elev- och lärarassistent bör utvärderas och att regeringen ska återkomma med förslag för att säkerställa att de som studerar får med sig rätt kunskaper, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
  21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda möjligheten att ställa högre krav på huvudmännen att möjliggöra fortbildning av obehörig personal inom förskolan till förskollärare och av obehörig personal inom skolan till lärare och tillkännager detta för regeringen.
  22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på åtgärder som på allvar förbättrar lärarnas arbetsmiljö och tillkännager detta för regeringen.

2 Inledning

Skolan ska lägga grunden för ett liv med möjligheter och Vänsterpartiet vill därför återupprätta den jämlika skolan. Varje människa behöver kunskap om sig själv och sin omvärld. Ju mer hon förstår, desto större förmåga får hon att hantera sin omvärld. Möjligheterna att påverka sitt eget liv och samhället blir större. En skola för ett modernt och demokratiskt samhälle handlar dock inte bara om att utbilda för arbetslivet – det handlar också om allas rätt till kunskap. Arbetarrörelsen byggde upp en skola för alla på 1900-talet, i strid mot en höger som ville att kunskap skulle vara ett privilegium för några få. I inget annat land var skillnaderna i resultat mellan skolor så små som här. I dag går utvecklingen åt fel håll: elevers bakgrund spelar allt större roll. Hur mycket elever lär sig beror i dag alltmer på vilken skola de hamnar i och vilka föräldrar de har. Så behöver det inte vara. Vänsterpartiet vill återupprätta den jämlika och sammanhållna skolan.

Vi lever i en komplex och föränderlig värld. För att kunna delta och påverka i ett demokratiskt samhälle krävs i dag mer kunskap, inte mindre, om hur samhället fungerar. När kunskapsnivån sjunker försvinner möjligheten till verklig debatt – och i längden möjligheten att ha en livaktig demokrati. Vänsterns ideal kring demokrati bygger på upplysta samhällsmedborgare. Det kräver både ett sammanhållet skolsystem och en hög nivå av kunskap hos hela befolkningen. Skolan måste både kunna ge elever kunskap om demokratins former och nödvändig kunskap om världen. En jämlik skola är

bra för alla. När elever med olika bakgrund och livsåskådning möts förbättras inte bara resultaten utan också sammanhållningen. Skolan kan inte avskaffa klassamhället, men jämna ut klasskillnader så att alla barn får en bra start i livet. Därför bör den tillföras mer resurser som fördelas efter behov, så att de barn som behöver stöd kan få det direkt och inte halkar efter. För att kunna kompensera för elevers olika bakgrund och behov måste skolans resurser användas rätt och i tid. För elever i behov av särskilt stöd sätts i dag de största insatserna in först i slutet av grundskolan och i gymnasieskolan, trots att all forskning visar att tidiga insatser ger bäst resultat. Vi vill ändra på detta och se till så att det finns tillräckliga resurser för särskilt stöd redan i förskolan och under de första åren i grundskolan. Alla barn ska ha rätt till en förskola där den pedagogiska verksamheten håller högsta möjliga kvalitet.

Skolan lämpar sig inte för affärstänkande, skolor ska inte kunna gå i konkurs mitt i terminen. Elever ska kunna lita på att de har en skola att komma tillbaka till efter sommarlovet. Skolan blir bättre om lärarna får fokusera på att lära ut, i stället för på att skapa vinster åt ägarna eller på att locka till sig fler elever. Staten behöver återta ansvaret för skolan från kommunerna, men kommunerna ska avgöra vilka skolor som ska finnas i kommunen och var. Det är inte föräldrarnas ansvar att se till att barnen hamnar på en bra skola – i Sverige ser vi till att alla skolor är bra. Skolan ska också vara en trygg plats, fri från rasism, sexuella övergrepp och mobbning. Skolan ska arbeta normkritiskt – ingen elev ska känna sig kränkt eller osynliggjord.

3 För en sammanhållen skola

Kunskap är en demokratisk rättighet och ingen handelsvara. Vi vill därför ha en gemensamt finansierad och demokratiskt styrd skola där det är behoven som styr resursfördelningen. I en likvärdig skola ges varje elev goda möjligheter att få sina behov tillgodosedda och på så sätt kan alla elever nå målen. Nedsättningarna i den offentliga sektorn i början av 1990-talet dränerade den allmänna skolans resurser. Så gjorde också den nästan obegränsade rätten att inrätta fristående skolor – till billigt pris och på kommersiella grunder. Vänsterpartiet vill ha en skola där eleverna får det stöd och den stimulans som behövs för att ta emot, skaffa och söka kunskap. Det är hög tid för återupprättandet av den allmänna, sammanhållna skolan.

3.1 Det fria skolvalet

All forskning indikerar att betydelsen av elevers sociala bakgrund, klasstillhörighet och etniska bakgrund för skolresultaten ökar. Det fria skolvalet i grundskolan har bidragit till att elever med hög studiemotivation samlas i skolor där det finns många andra studiemotiverade elever. Föräldrars utbildningsbakgrund spelar allt större roll för hur väl barnen utvecklas under sin skolgång. Konsekvensen av detta har bl.a. blivit en ökande skolsegregation.

Enligt skollagen 1 kap. 9 § ska utbildningen inom skolväsendet vara likvärdig inom varje skolform och inom fritidshemmet oavsett var i landet den anordnas. En likvärdig skola betyder att alla elever ska ha lika tillgång till utbildning, lika kvalitet på utbildningen och att skolan ska kompensera för elevers olika förutsättningar. Med andra

ord ska alla elever ges möjlighet till goda studieresultat oavsett bakgrund och vilken skola de går i.

Men enligt flera rapporter från bl.a. Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD), som släpper PISA-rapporterna, har dock kunskapsskillnaderna mellan de svenska skolorna ökat drastiskt. I den senaste rapporten som släpptes den 6 december 2016 pekades det fria skolvalet ut som en av de största bidragande faktorerna.

Även Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU) har konstaterat att skillnaderna mellan resultaten på olika skolor ökar och att detta till stor del beror på att elever sorteras på olika skolor. I rapporten Skolsegregation och skolval (2015:5) menar de att den ökande boendesegregationen är huvudförklaringen till den stora skolsegregationen, men även att skolvalet har bidragit till att resultatskillnaderna mellan skolor ökar.

Den svenska skolan är inte i kris, men det är den svenska skolpolitiken. Skolpolitiken måste ha som tydlig utgångspunkt alla elevers rätt till likvärdig och högkvalitativ kunskap, inte bara på pappret utan också i praktiken. Men skolvalet leder åt helt fel håll. Att skolan ska vara en plats där elever med olika bakgrund och erfarenheter kan mötas blir alltmer avlägset. Vänsterpartiet anser att alla barn oavsett bostadsort, klassbakgrund och etnisk bakgrund ska garanteras en bra skola i stället för dagens segregeringande skolvalssystem.

Dagens system med ett fritt skolval i grundskolan måste därför avskaffas och ett nytt system med visionen om allas likvärdiga rätt till kunskap tas fram. Genom ett omvänt perspektiv på skolplaceringar och genom att friskolornas möjligheter att använda sig av segregeringande antagningsregler tas bort, kan en modell som leder till mer likvärdiga förutsättningar för skolor och elever skapas.

För att skapa bättre förutsättningar för likvärdig undervisning och ett effektivt utnyttjande av skolans resurser bör skolplaceringar i grundskolan utgå från upptagningsområden där en elev i första hand placeras i en kommunal skola. Upptagningsområdena bör baseras på att elever ska gå i en skola nära hemmet, men bör även ta hänsyn till eventuell boendesegregation och sträva efter en sammansättning av elever med olika bakgrund. Skolplaceringar i grundskolan bör utgå från upptagningsområden där en elev placeras i en kommunal skola. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Efter att en skolplacering meddelats bör det dock även ges möjlighet för föräldrar och elever att komma med alternativa önskemål. Ett sådant önskemål ska motiveras särskilt. Skäl för annan placering kan t.ex. vara att en skola har en särskild inriktning, särskild pedagogik, sociala skäl eller att en elev har en funktionsnedsättning och kan få bättre stöd vid en viss skola. Vid konkurrens om en plats bör platsen tilldelas en elev som bor inom samma upptagningsområde som skolan ligger i och i andra hand enligt en strikt närhetsprincip. Varje fall av särskilda önskemål ska beslutas av skolledningen i samråd med vårdnadshavare och övriga berörda. Det bör därför ges möjlighet att komma med alternativa önskemål vid skolplacering. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

För att skolvalets segregeringande effekter ska upphöra måste de antagningsregler som gäller för friskolor förändras. Framför allt är det den flitigt använda möjligheten att använda köer för antagning som har de stora segregeringande effekterna. I många fall kan flera års kötid krävas för antagning, något som är till fördel för elever som kommer från socioekonomiskt starkare hem. Elever födda i Sverige får dessutom en fördel gentemot utlandsfödda elever. Möjligheten för friskolor att använda sig av kösystem vid

antagning av elever bör tas bort. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna. Trots Skolkommisionens konstaterande av det fria skolvalets negativa effekter vill en majoritet av riksdagens partier fortsätta experimentera med skolans elever. Idén går ut på att tvinga alla föräldrar att göra ett skolval, vilket enligt Vänsterpartiets mening skulle bidra till ytterligare segregation och klyftor.

3.2 Avskaffa vinstjakten

En förutsättning för ett riktigt bra skolsystem är att det fokuserar på det viktigaste. Kvaliteten och behoven ska alltid komma i första rummet, inte möjligheten att berika sig på verksamheten. I skola och förskola ska det finnas personal så att varje barn får det stöd hen behöver, något som inte får prioriteras ned för att skapa vinstutdelning till ägarna. För att nå dit behöver skolan avkommersialiseras. Vänsterpartiet anser att skolans mål ska vara att ge eleverna den bästa kunskapen – inte att generera vinst till privata bolag.

Sverige är i dag världens enda land som tillåter obegränsade vinster inom den fristående utbildningssektorn. Lagstiftningen i andra länder är betydligt mindre generös mot privata vinstintressen inom utbildningssektorn. I en del länder är visserligen alla bolagsformer tillåtna för de fristående skolorna, men det finns ett krav på att alla offentliga medel ska komma eleverna till godo. Det finns inget annat land i världen där aktiebolag och riskkapitalbolag kan göra så stora vinster på att bedriva utbildningsverksamheter med offentliga medel. I Danmark är det t.ex. förbjudet att driva skolor i form av aktiebolag, just med tanke på möjligheten till vinstutdelning, och det är endast icke vinstdrivande stiftelser som får vara huvudman. Dessutom får en enskild huvudman inte driva fler än en skola.

Vinstjakten är en av anledningarna till att skolan blir allt mindre likvärdig. Vinstdrivande friskolor etablerar sig där de har bäst marknadsutsikter, med andra ord i områden där befolkningen har hög utbildning och goda inkomster. Dessutom har dessa skolor ett intresse av att driva upp elevernas betyg med förhoppningen om att locka till sig fler elever, vilket leder till betygsinflation och ökad segregation. Offentligt drivna skolor är däremot skyldiga att erbjuda alla elever utbildning, även barn med särskilda behov och barn vars tidigare skolor har försatts i konkurs.

Vinstintresset innebär också ett resursslöseri. Dels genom att vinster plockas ut från den skolpeng som egentligen är till för undervisningen – dessa vinster har ofta förts ut ur landet till skatteparadis – dels genom att de ökande skillnaderna mellan skolor har skapat ett stort behov av kontroll och granskning.

Vänsterpartiet anser att demokratiskt fattade beslut och behovsbedömning bör vara grunden för nyetablering av skolor, så att inte skattemedel slösas bort på överetablering. Skattemedel ska enbart kunna användas till den verksamhet de är avsedda för, och det ska inte finnas incitament att bedriva verksamheten på annat sätt eller med andra mål än alla elevers lika rätt till kunskap. För en likvärdig utbildning behövs ett slut på vinstintresset inom skolväsendet.

Vänsterpartiet och regeringen tillsatte en välfärdsutredning 2015, Ordning och reda i välfärden. Utredningen fick i uppdrag att föreslå ett nytt regelverk för offentlig finansiering av privat utförda välfärdstjänster, inklusive skolan. Syftet med utredningen har varit att säkerställa att offentliga medel används till just den verksamhet de är avsedda för och att eventuella överskott som huvudregel ska återföras till den

verksamhet där de uppstått. Under riksdagsåret 2017/18 kommer regeringen utifrån överenskommelsen med Vänsterpartiet att lägga fram en proposition om detta.

3.3 Förstatliga skolan – statligt huvudansvar

Kombinationen av friskolereformen, det fria skolvalet och kommunalisering har fått katastrofala konsekvenser för både likvärdigheten och kvaliteten i den svenska skolan. De åtgärder som hittills vidtagits för att återupprätta kvalitet och likvärdighet såsom lärarlegitimation, nya läroplaner och nya skollagar är inte tillräckliga för att lösa denna problematik. För att möjliggöra likvärdigheten behövs det en aktör, staten, som tar huvudansvaret för den svenska skolan.

Kommunernas förutsättningar och engagemang för skolan varierar så mycket att det är till skada för både enskilda individer och samhället. Att svenska elever får en undervisning av högsta kvalitet – likvärdig över landet, är en angelägenhet för alla. Vilken skola en går i ska inte avgöra kvaliteten på ens utbildning. En likvärdig skola förutsätter en likvärdig ekonomi, och ett statligt ekonomiskt ansvar är därmed centralt för att nå det. Likvärdiga förutsättningar innebär inte lika mycket pengar till alla skolor, utan att resurserna fördelas efter behov. Detta till skillnad från pengar efter vad en kommun vill och kan betala.

Lärarna är den viktigaste faktorn i skolan för att alla elever ska kunna prestera och utvecklas maximalt. Undervisningsuppdraget måste därför gå direkt från staten till lärarprofessionen. De ska avgöra vilka konkreta insatser som ska göras för att nå målen, men med tydlig statlig reglering av förutsättningarna. Detsamma gäller för skolans ledning. Om staten styr behörighetsregler, minimitid för undervisning osv. samtidigt som varje skolenhet får ekonomiska resurser efter behov, skapas likvärdiga förutsättningar för alla landets skolor. Om staten övertar arbetsgivaransvaret underlättas också möjligheterna att bedriva en nationellt sammanhållen skolpolitik.

Det kommunala huvudmannaskapet med 290 olika sätt att styra skolan har skapat ett byråkratiskt system. Med en tydlig statlig finansiering och resursfördelning som utgår ifrån behoven kan de ekonomiska resurserna prioriteras och fördelas till de insatser som spelar störst roll för elevernas kunskapsutveckling. Med ett nationellt ansvarstagande kan den negativa trenden vändas och skolsystemet ges förutsättningar att bli likvärdigt.

Vänsterpartiet föreslår därför att en bred parlamentarisk utredning ska tillsättas för att ta fram förslag om hur staten ska överta huvudansvaret för att garantera alla enheter inom skolväsendet likvärdiga ekonomiska och kompetensmässiga förutsättningar. Vänsterpartiet anser att skolväsendets olika delar ska hänga ihop, och därmed bör frågan om huvudmannaskap belysas när det gäller skolväsendets samtliga delar. Utredningen bör ta fasta på vilka positiva effekter kommunaliseringen av skolan har fått och som kan bibehållas. Även konsekvenserna för kommunernas ekonomi måste analyseras, liksom en lång rad frågor som hur arbetsgivaransvaret bäst ska utövas och hur reformen ska genomföras för att alla yrkeskategorier ska vara förberedda. Det bör därför tillsättas en utredning i syfte att införa statligt huvudmannaskap för hela skolväsendet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

4 För en inkluderande skola

Skolan är en verksamhet som samlar stora mängder individer, både personal och elever. Varje individ har lika viktig del i denna kollektiva helhet. Därför är det viktigt att ha klart för sig hur individualitet och det kollektiva förhåller sig till varandra, hur de förenas och utvecklas i det dagliga arbetet. Grunden för skolans ställning som ett starkt kollektiv är starka individer med god självkänsla och medkänsla. Det är en viktig uppgift att bygga en organisation, möta elever, föräldrar och personal och att bedriva en pedagogik som stärker just elevernas själv- och medkänsla.

4.1 Elevers arbetsmiljö

De allra flesta barn och unga i Sverige mår bra, men långt ifrån alla. Allt fler drabbas av psykisk ohälsa. Vänsterpartiet menar att skolan i hela sin verksamhet måste verka för att bevara och främja elevernas hälsa och för att stödja eleverna om de trots förebyggande insatser mår dåligt, fysiskt eller psykiskt. Det handlar inte bara om att det ska finnas fungerande skolhälsovård, utan också om att skolan ska ge kunskap om hälsa. Där är ämnen som idrott och hälsa samt hem- och konsumentkunskap viktiga, något vi motionerat om särskilt tidigare.

Forskning visar att individernas hälsa är beroende av faktorer som kön, klass, etnicitet, sexuell läggning med mera. Exempelvis visar forskning att hos elever som sökt till yrkesförberedande program i gymnasieskolan förekommer psykosomatiska besvär i mycket större utsträckning än bland elever som sökt studieförberedande program. Dessutom visar forskning att flickor har psykosomatiska besvär dubbelt så ofta som pojkar. Sådana besvär är också dubbelt så vanliga hos pojkar med utlandsfödda föräldrar än hos dem med svenskfödda föräldrar.

4.1.1 Elevhälsa

Elevernas hälsa ska uppfattas som en fråga för hela skolan, inte bara för den enskilde eleven. Skolan får inte blunda för att hur verksamheten organiseras och miljön utformas påverkar elevernas hälsa. Organiseringen kan bidra till elevers ohälsa, psykiskt såväl som fysiskt. Om en elev har hög frånvaro, svårigheter i skolarbetet, svårigheter i sociala relationer etc., ska orsaker även sökas i skolan som helhet, inte åtgärdas genom att ogiltig frånvaro skrivs in i ordningsomdömen eller betyg.

För att kunna arbeta förebyggande måste alla lärare ha kunskap om barns och ungdomars hälsa. För att skolsköterska, kurator och psykolog ska kunna ingå i det förebyggande arbetet måste de finnas närvarande i skolverksamheten. Elever ska enkelt och omedelbart kunna komma i kontakt med dem, lärare ska kunna få handledning och dessa yrkesgrupper kan vid behov ingå i arbetslagens arbete.

Regeringen bör utreda möjligheterna att införa ett nyckeltal för elevhälsa som går i linje med de krav som drivs av bland andra BO om att det ska finnas skolläkare, skolsköterska, skolkurator och skolpsykolog vid varje skolenhet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

4.1.2 Sexuella trakasserier

Skolan är en av de vanligaste platserna för unga tjejer att utsättas för sexuella trakasserier. Detta är något polisens nationella operativa avdelning (NOA) konstaterade

i en rapport förra året kring anmälda sexuella ofredanden mellan 2011 och 2016. I Friendsrapporten från 2017 beskriver organisationen att de mött flera elever och lärare som är så vana vid sexuella trakasserier att de ser det som en del av vardagen och att det är så tjejer och killar betar sig mot varandra. För Vänsterpartiet är det oacceptabelt att sexuella trakasserier blivit en del av vardagen för många unga. Skolverket bör ges i uppdrag att ta fram ett stödmaterial till skolorna specifikt för att motverka förekomsten av sexuella trakasserier. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Skolinspektionen bör få i uppdrag att specifikt kartlägga och utreda skolornas arbete mot sexuella trakasserier. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

4.1.3 Mobbning

Att skolmiljön präglas av trygghet och arbetsro är en central förutsättning för att eleverna ska kunna tillägna sig kunskap och utvecklas socialt. Den kränkande behandling som allt för ofta förekommer i skolan måste motarbetas med kraft, och alla vuxna i skolan bär ett ansvar för detta. Ofta betraktas eleverna som en del av problemet – men aldrig som en del av lösningen. Såväl en vuxen som en elev i skolan kan både vara utsatt för och vara den som utsätter andra för kränkande behandling. En politik som i grunden betraktar elever som potentiella hot mot ordningen i skolan hamnar fel.

Vi anser att förebyggande åtgärder generellt är av betydligt större vikt för att verkligen förhindra kränkningar än vad disciplinära åtgärder är. En välfungerande elevhälsa, liksom ett nära samarbete mellan skola, fritidshem och föreningsliv, är exempel på förebyggande arbete som behöver tillmätas större vikt. Sociala problem och kränkningar på en skola uppstår inte ur tomma intet – det omgivande samhället och vårdnadshavarna behöver involveras mer och på ett bättre strukturerat sätt i arbetet för att alla elever ska ha en trygg skolgång.

Värdegrundsfrågor ska diskuteras aktivt på varje skola. Skolan ska ansvara för att även vårdnadshavarna involveras. Såväl rektor som personal bör ha en handlingsplikt, inte bara anmälningsplikt, när dessa fått kännedom om att en elev blivit utsatt för kränkande behandling, något som framhållits av Diskrimineringsombudsmannen (DO). Det ska vara tydligt att plikten att anmäla och åtgärda problem inte bara gäller när en elev anser sig utsatt för kränkande behandling – skolan ska göra en egen bedömning av om det inträffade kan vara ett exempel på kränkande behandling eller diskriminering. Vi menar att den nuvarande lagstiftningen mot mobbning och kränkande behandling som finns i Sverige måste bli bättre. Lagstiftningen på detta område bör utredas ytterligare. Vad som ovan anförs om trygghet och studiero bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

4.2 Normkritik i skolans läromedel

De värden som skolan ska förmedla är människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män samt solidaritet med svaga och utsatta. Undervisningen ska dessutom vara saklig och allsidig. Dock förmedlar läromedlen som används i skolan ofta något helt annat.

När skolans läroböcker har granskats har man funnit att de genomsyras av en manlig norm. År 2015 presenterade tidningen Dagens Nyheter en granskning av historieböcker

för högstadiet. Böckerna som granskades var relativt nyligen publicerade eller omtrycka böcker från fyra av Sveriges största läromedelsförlag. I dessa ofta använda böcker är endast 13 procent av de namngivna personerna kvinnor. I vissa av böckerna är t.o.m. andelen kvinnor i kapitlen om 1900-talet lägre än i övriga delar.

Den norm som läroböckerna utgår från är dessutom heterosexuell. Homosexuella, bisexuella och transpersoner gestaltas endast om det uttryckligen handlar om homosexuella, bisexuella och transpersoner. Personer med funktionsnedsättning presenteras nästan alltid i sammanhang där funktionsnedsättningen lyfts fram som en problematisk avvikelser.

Enligt läroplanerna ska skolan ge eleverna kunskap om de nationella minoriteternas kultur, språk, religion och historia, men den bild som ges i läroböckerna av judar och samer är en ensidig framställning av dessa gruppers historia och nuvarande förhållanden. De tre övriga nationella minoriteterna – romer, sverigefinnar och tornedalingar – behandlas sällan eller aldrig i historie- och samhällskunskapsböckerna. Inte heller behandlas Sveriges del i t.ex. den transatlantiska slavhandeln och det koloniala arvet. Det är illavarslande att det förekommer böcker i skolan som helt bryter mot läroplanernas värdegrund.

Fördomar, stereotypa föreställningar kring vad som är manligt och kvinnligt samt trångsynthet bevaras och befästs i skolan när dess roll borde vara att bryta desamma. Det kritiska tänkandet och granskandet måste få större tyngd i undervisningen redan tidigt i grundskolan. Skolorna måste därför ta större ansvar när det gäller inköp och inventering av läroböcker.

Ansvar för att undervisningen utformas i enlighet med läroplanernas värdegrund ligger på huvudmännen, rektorer och lärare. Där bör det också ligga. Huvudmännen har ett viktigt ansvar att skapa rimliga förutsättningar att värdera de läroböcker som ska användas i undervisningen.

För att underlätta för skolorna vid inköp av läromedel och för att sätta press på läromedelsförlagen att tänka igenom vad de publicerar bör regeringen ge Skolverket i uppdrag att utreda ett inrättande av en kvalitetsmärkning av läromedel som är utformad i enlighet med läroplanernas värdegrund. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

4.3 Antirasistisk kompetensutveckling

Att bli utsatt för rasism i skolan är i dag vardag för många elever. Många vittnar om att skolorna ofta saknar förmågan att bemöta och motverka rasism. Enligt en undersökning från Lärarnas riksförbund 2014 har sex av tio lärare varit med om att elever uttryckt främlingsfientlighet i klassrummet, värst är problemet på högstadiet. Samtidigt var det bara två av tio lärare i samma undersökning som angav att de fått delta i kompetensutveckling i att arbeta mot rasism och främlingsfientlighet de senaste fem åren.

Sedan 2015 erbjuder Skolverket och Forum för levande historia kursen Motverka rasism och främlingsfientlighet i förskolan och skolan i samarbete med tio lärosäten. Vänsterpartiet tycker att det är positivt att det finns den här typen av fortbildning för lärare, ett steg i rätt riktning men samtidigt är det inte tillräckligt. Fortfarande finns inga krav på lärare att delta, och det krävs att rektorer ser vikten av kursen för att lärare ska kunna delta. Incitamenten för lärare att delta i antirasistisk kompetensutveckling måste stärkas. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

4.4 En skola för alla elever oavsett könsidentitet

Sverige är fortfarande ett land där priset är högt för den som utmanar normer om kön och könsuttryck. Normerna syns även i lagstiftningen. I vårt land finns fortfarande ålderdomliga regler som skapar problem i transpersoners vardag, cementerar konservativa normer och skapar ohälsa. Att kunna få uttrycka sin könsidentitet på sina egna villkor är att betrakta som en grundläggande mänsklig rättighet. Det är en rättighet som trots detta inte respekteras i Sverige. I dag finns en 18-årsgräns för ändring av juridiskt kön, det är något Vänsterpartiet motionerat om att avskaffa. Många transpersoner inser redan i unga år att de inte känner sig hemma i det kön de tilldelats vid födseln. Trots det får de vänta tills 18 års ålder för att kunna få ändra sitt juridiska kön och personnummer. Att behöva möta nya människor i skolan kan för dessa elever betyda att de tvingas komma ut om och om igen, därför är det så viktigt att de får ett bra bemötande i skolan. Det är positivt att skolverket har stödmaterial för att motverka diskriminering men det är inte tillräckligt.

RFSL Ungdoms projekt Tranformering.se beskriver att många unga transpersoner har låga förväntningar på bemötande i skolan. Det är dags att ändra på det. Skolor behöver få stöd i hur de ska göra skolorna tryggare för unga transpersoner, hur de ska tänka kring könade skoltoaletter eller omklädningsrum, könsnormer och kunskap om att ha elever som genomgår könsbekräftande vård. Vänsterpartiet menar att det måste till mer förebyggande arbete. Ett stödmaterial för att möta transpersoner i skolan bör tas fram av Skolverket. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

4.5 En likvärdig förskola

Vänsterpartiet anser att förskolan är en rättighet och en möjlighet för alla barn. Vi har därför genom åren medverkat till reformer av förskolan som har gett ökad tillgänglighet och förbättrad kvalitet. Bland dessa reformer kan nämnas maxtaxa, statsbidrag till personalförstärkning och andra kvalitetsförbättrande åtgärder, rätt till förskola för barn till arbetslösa och föräldralediga, allmän förskola, läroplan för förskolan, förtydligande av det pedagogiska ansvaret samt skyldighet för kommunen att erbjuda förskola.

Den målmedvetna satsningen på förskolan i Sverige har gjort att den internationellt sett intar en särställning både vad gäller tillgänglighet, kvalitet och pedagogisk utveckling. Dessutom tillhör den de institutioner i det svenska samhället som åtnjuter störst förtroende. Allra viktigast är dock att barnen som går i förskolan uppskattar den.

Bra barnomsorg är lika viktig för barns utveckling som en bra skola. Därför borde också rätten till en bra barnomsorg för alla barn vara en självklarhet. Bra barnomsorg är också en förutsättning för att kvinnor och män ska kunna förvärvsarbeta på lika villkor. Vi vill ha en pedagogisk verksamhet med så hög kvalitet som möjligt. Därför motsatte vi oss införandet av en barnomsorgspeng. Barnomsorgspengen innebär att alla kommuner tvingas införa ett system utan att några som helst hänsyn tas till lokala förhållanden. De krav som ställs på pedagogisk omsorg som förr kallades dagmamma, är också både otydliga och låga; förskolans läroplan behöver inte följas, och det saknas utbildningskrav på dem som ansvarar för verksamheten och på de anställda – det räcker med erfarenhet av att ha arbetat med barn.

Det finns stora kvalitetsbrister inom den pedagogiska barnomsorgen. Skolinspektionen konstaterar i en rapport från 2016 att de enskilda huvudmännen inom pedagogisk barnomsorg har blivit fler medan Skolverket redan 2012 konstaterade att det

växt fram en marknad inom pedagogisk omsorg, där enskilda huvudmän konkurrerar med varandra och med kommunerna som huvudmän. Företag utnyttjar också att det idag är en strävanslagstiftning som gör att kommunerna måste erbjuda verksamheten om någon efterfrågar den, oavsett om det är det bästa för barnet. Skolinspektionen varnar samtidigt för att barnen i verksamheten kan riskera att bli understimulerade om den ansvarige saknar pedagogisk kompetens eller om det inte finns jämnåriga barn i gruppen. I små grupper med många olika åldrar riskerar något barn att hamna i kläm när verksamheten inte går att anpassa efter alla. Skolinspektionen varnar också för att de besökt verksamheter där dagbarnvårdare haft bristande kunskaper i det svenska språket vilket gjort det svårt för barnen att kunna kommunicera. Vänsterpartiet ser vikten av att alla barn får möjlighet att gå i förskola för att kunna utvecklas till sin fulla potential. Samtidigt inser vi att det inte på alla platser går att avskaffa verksamheten direkt. I t.ex. glesbygden kan det vara svårt att lösa barnomsorgen med de nuvarande alternativen. Det kan även finnas behov av hänsyn till äldre personal som arbetat med detta hela sitt yrkesverksamma liv. Frågan om ett avvecklande av pedagogisk barnomsorg bör därför utredas. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

4.6 Tidiga insatser för barn i behov av särskilt stöd

Vänsterpartiet vill fortsätta att utveckla förskolan. Därför är det också viktigt att redan i förskolan hjälpa och stödja barn i behov av särskilt stöd. Om behovet av stödinsatser sätts in tidigt underlättar det för dessa barn i förskolan, skolan och resten av livet. Enligt läroplanen för förskolan ska verksamheten ge stimulans och särskilt stöd till de barn som befinner sig i svårigheter av olika slag. I dag finns det väldigt lite uppföljning av om läroplanen verkligen följs, likaså hur det fungerar vid övergången från förskolan till förskoleklass. Det bör tillsättas en utredning som undersöker om förskolebarn med behov av särskilt stöd får rätt stöd. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

4.7 För en ökad digital kompetens

Den alltmer omfattande digitaliseringen av samhället erbjuder fler möjligheter att både ge uttryck för sina idéer och åsikter och ta del av information. Användningen av informationsteknik leder också till viktiga frågeställningar och avvägningar av hur personuppgifter behandlas och sprids samt vilka risker för intrång i den personliga integriteten som kan uppkomma i och med detta. Skolverket jobbar väldigt aktivt med att ta fram nationella strategier för digitalisering. Det tycker vi är positivt men vi vill samtidigt varna för att det inte får gå för fort. BO har i sitt remissvar på SOU 2016:41, Hur står det till med den personliga integriteten? – En kartläggning av Integritetskommittén, påpekat att det finns ett behov av ett kunskapslyft hos lärare när barn använder digitala hjälpmedel i skolan som indirekt kan kartlägga dem och deras användande av informations- och kommunikationsteknik. BO varnar också för att skolors olika ekonomiska förutsättningar kan påverka resultaten på nationella proven om dessa digitaliseras. När inte alla skolor har samma tillgång till modern teknik eller lärare med digital kompetens kan det göra att vilken skola elever går på kan få direkt inflytande över deras resultat på nationella proven. Skolornas behov inför en kommande

ökad digitalisering bör utredas ytterligare. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

5 Rätten att utveckla sitt modersmål

En viktig utgångspunkt för all inlärnin g är goda kunskaper i modersmålet. Därför måste modersmålet i förskola och skola stärkas. I dag finns också en växande grupp av barn som är födda i Sverige och som har flera modersmål, inklusive svenska. För dessa barn är modersmålsundervisningen också viktig. Vi ska möjliggöra flerspråkighet tidigt i åldrarna. Det underlättar inte enbart kunskapsinhämtningen bland barnen utan har också betydelse för den personliga identiteten och för den intellektuella och emotionella utvecklingen.

5.1 Överbrygg hindren i modersmålsundervisning

Enligt Skolverket var 24 procent av landets grundskoleelever berättigade till modersmålsundervisning läsåret 2014/15. Men bara hälften av dessa barn deltog samma år i modersmålsundervisning.

Lärande är starkt förknippat med modersmålet, och att befästa kunskaper i det egna språket är en väg till att lära också på svenska. Ämnet har därför det viktiga uppdraget att stödja eleverna i deras kunskapsutveckling. Därför är det viktigt att fortsätta stärka modersmålsundervisningen.

I dag läser en majoritet av eleverna sitt modersmål utanför timplansbunden tid. I våras tog riksdagen ställning till en ny stadiindelad timplan för grundskolan. I den var modersmålsundervisningen styvmoderligt behandlad, något som bl.a. Lärarförbundet ställde sig kritiska till. I sitt remissvar till förslaget tyckte de inte att skrivningarna om modersmål var tillräckliga, utan de vill att modersmål ska vara ett eget ämne i timplanen för att få en lagstadgad undervisningstid och för att kunna åstadkomma en likvärdighet i undervisningen.

I dag undantas modersmålsundervisningen från lärarlegitimationskravet, vilket gör det svårt att veta hur lärarsituationen ser ut. Möjligheten att utbilda sig till modersmåls lärare är också begränsad. Regeringen bör återkomma med åtgärder för att få fler att delta i modersmålsundervisningen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

5.2 Ge ensamkommande samma rätt till modersmålsundervisning som andra flyktingbarn och adopterade barn

Sverige ligger i framkant när det kommer till modersmålsundervisning. Dock så behöver lagstiftningen bli mer tidsenlig. I dag har flerspråkiga barn i förskolan och förskoleklassen möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål. Elever i grundskolan, specialskolan, sameskolan och grundsärskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan har om vissa förutsättningar är uppfyllda rätt till modersmålsundervisning. Dessutom har elever som tillhör någon av de nationella minoriteterna utökad rätt till modersmålsundervisning.

Enligt dagens lagstiftning ska elever i såväl grundskolan som gymnasieskolan erbjudas undervisning i modersmål om

- en eller båda vårdnadshavarna har annat språk än svenska som modersmål
- språket utgör elevens dagliga umgängesspråk i hemmet
- eleven har grundläggande kunskaper i språket.

Huvudmannen är också skyldig att erbjuda elever som är adoptivbarn och har ett annat modersmål än svenska modersmålsundervisning, även om språket inte är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet. Eleven måste dock ha grundläggande kunskaper i språket.

Dagens elevunderlag skiljer sig dock från när lagstiftningen fastställdes av riksdagen och regeringen. Tusentals av de barn och ungdomar som tvingats fly från krig och förföljelse har kommit till Sverige ensamma, och utifrån dagens lagstiftning skulle skolan kunna neka dem att ta del av modersmålsundervisningen då de saknar vårdnadshavare med annat språk än svenska i Sverige och att de därmed inte alltid har sitt modersmål som det dagliga umgängesspråket i hemmet. En del har dessutom pga. begränsade möjligheter till skolgång inte de grundläggande kunskaperna inom sitt modersmål.

Därför måste lagstiftningen förändras så att alla barn med annat modersmål än svenska garanteras undervisning i modersmålet. Ett sätt att gå tillväga är att likställa ensamkommande och adoptivbarn i lagstiftningen. Regeringen bör därför låta göra en utredning av kraven för att ha rätt till modersmålsundervisning. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6 Religionsfrihet och rätten att utöva sin religion

Enligt 5 § skollagen ska utbildningen utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor. Var och en som verkar inom utbildningen ska främja de mänskliga rättigheterna och aktivt motverka alla former av kränkande behandling. Utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

Dagens lagstiftning gällande konfessionella inslag i skolan ser ut enligt följande:

6 § Utbildningen vid en skolenhet eller förskolenhet med offentlig huvudman ska vara icke-konfessionell.

7 § Undervisningen vid fristående skolor, fristående förskolor och fristående fritidshem ska vara icke-konfessionell. Utbildningen i övrigt vid fristående skolor, fristående förskolor och fristående fritidshem får ha en konfessionell inriktning. Deltagandet i konfessionella inslag ska vara frivilligt.

Utöver detta tillkommer bl.a. barnkonventionen som dessutom snart är lag i Sverige:

Artikel 14: Tanke-, samvets- och religionsfrihet

1. Konventionsstaterna skall respektera barnets rätt till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet.

Trots att Sverige skrivit under barnkonventionen larmar elever om hur deras rätt att utöva sin religion förhindras och försvåras på en del skolor. Om alla elever ska kunna gå i en gemensam skola, trots familjernas olika sociala ställning eller värderingar, så

bygger det på en bred överenskommelse i samhället för att gynna alla elevers kunskapsutveckling. På så sätt kan skolan bli verkligt gemensam för hela samhället och skapa långsiktig demokratisk utveckling. Alla föräldrar måste med förtroende kunna lämna sina barn till skolan. För att det ska vara möjligt måste skolan bygga på vetenskap och beprövad erfarenhet och avstå från att tvinga på eleverna åsikter eller andra livsval. Men den ska erbjuda eleverna information och utbildning om de olika alternativ som står till buds.

När den svenska skolan byggdes upp fanns det en bred politisk enighet kring detta. På senare år har enigheten utmanats. Införandet av fristående skolor, såväl vinstdrivande som på konfessionell grund, har bidragit till att elever med olika bakgrund i allt mindre utsträckning möts i en gemensam skola. De borgerliga partierna och Sverigedemokraterna har dessutom röstat för att införa konfessionella inslag i den offentligt drivna skolan. Det förstärker den segregation och de skillnader som redan finns i samhället.

Vänsterpartiet anser att den främsta valfriheten inte består i ett val av skola som innebär möjligheten att välja bort mötet med elever från annan bakgrund. Den främsta valfriheten består i stället i de ökade möjligheter till olika livsval som elever med en gemensam grundutbildning kan få efter genomgången utbildning.

I valfriheten ingår att varje individ själv har rätt att välja livsåskådning och utöva den. Religiös eller annan ideologisk påverkan ska därför inte förekomma i skolan oavsett om det handlar om obligatoriska eller frivilliga inslag i utbildningen. Det bör därför utredas hur alla skolor kan bli konfessionsfria. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Utöver detta bör även regering utreda vilka åtgärder som krävs för att alla skolor ska garantera alla elevers rätt till religionsfrihet i enlighet med barnkonventionen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

7 En hållbar personalpolitik

På alla skolor behövs kompetenta lärare som kan möta varje elevs behov i sin undervisning och som kan delta aktivt i den pedagogiska utvecklingen. En grundläggande förutsättning är därför att endast behöriga lärare ska kunna få en tillsvidareanställning och att obehöriga lärare kan få möjlighet till kompetensutveckling och vidareutbildning. Rätten till utbildning förutsätter att skolan är tillgänglig för alla, att det finns välutbildade lärare och andra resurser som behövs för att ge utbildningen en god kvalitet. Denna rättighet får inte begränsas till att ha rätten att genomgå utbildning. Rätten till utbildning måste också garantera att alla kan tillgodogöra sig undervisningen. Ansvaret för att nå skolans mål ska ligga på huvudmannen. I det dagliga arbetet läggs störst ansvar på skolan som organisation. Detta ansvar bryts ner på olika organisatoriska nivåer ända ner till arbetslaget och den enskilde läraren. God pedagogik, utförd av utbildade lärare är förutsättningen för en god kvalitet och därmed goda elevprestationer.

7.1 Avveckla försteläraryrket

Vänsterpartiet ställer sig över lag positivt till karriärvägar för lärare i skolväsendet såsom lektorstjänster. Det är viktigt att skapa möjligheter för lärare att utveckla sin

professionalism och gå vidare i karriären utan att lämna läraryrket. Det bidrar till att göra läraryrket mer attraktivt. I flera andra jämförbara utbildningssystem såsom Kanadas och Skottlands har man utvecklat karriärvägar som inte lett till splittring och som stärkt lärarprofessionen. Vi har dock betydande invändningar kring hur det fungerar i dag i Sverige.

Vi har redan från början när karriärreformen infördes påpekat att det behövs en betydligt starkare statlig styrning för att nå de eftersträlvade effekterna. Nu när det har gått några år sedan införandet kan vi konstatera att förstelärarereformen inte har fungerat. Vilka som utsetts har ibland skett på godtyckliga grunder, och ofta har inte uppdraget inneburit några nya arbetsuppgifter utan bara ett lönepåslag. Trots att det råder stor politisk enighet om vikten av kollegialt lärande så har förstelärarereformen haft motsatt effekt genom den splittring den skapat i lärarkollegiet. Det är viktigt att lärare får möjlighet till utveckling på sin arbetsplats. Det bör därför utredas hur förstelärarsystemet kan ersättas med andra möjligheter till karriärutveckling för lärare. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

7.2 Elevassistentutbildningar

För Vänsterpartiet är det viktigt att lärare får tid att koncentrera sig på att göra det de är utbildade till att göra. Därför ser vi positivt på olika yrkeskategorier inom skolan som kan avlasta lärarna. På senare tid har det inrättats flera elev- och lärarassistentutbildningar. Detta tycker vi är lovande eftersom det är viktigt att de som avlastar lärarna har kompetens att arbeta med barn och i en skola. Vi ställer oss inte negativa till att i framtiden ge riktat stöd till den här typen av utbildningar. Utbildningarna till elev- och lärarassistent som finns bör därför utredas och utvärderas för att vi ska vara säkra på att de som studerar får med sig rätt kunskaper. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

7.3 Behörig personal i förskola och skola

Sverige har i dag en väldigt stor lärarbrist. Det är självklart väldigt allvarligt. Utöver att utbilda bort bristen behöver fler lärare lockas tillbaka till skolan. Många utbildade lärare jobbar i dag inom andra branscher. Samtidigt jobbar många obehöriga som lärarvikarier inom skolan. I dag gör bristen att det i praktiken är möjligt att som obehörig få jobba i flera år i streck på samma skola. Vi är övertygade om att den som väljer att fortsätta jobba som lärarvikarie under flera år också har kapaciteten att klara av att ta en lärarexamen. I dag saknas tillräckliga incitament för många huvudmän att stötta och pusha sina vikarier att läsa sig till behörighet. Det är billigare att ha obehöriga lärarvikarier, och så länge det finns någon med ämnesbehörighet på skolan går det att sätta betyg. Obehöriga men yrkesverksamma lärarvikarier är en outnyttjad resurs.

Regeringen bör därför utreda möjligheten att ställa högre krav på huvudmännen att möjliggöra fortbildning av obehörig personal inom förskolan till förskollärare och obehörig personal inom skolan till lärare. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

7.4 Lärarnas arbetsmiljö

Arbetsmiljön i skolan måste förbättras. Skolan är Sveriges största arbetsplats, men samtidigt också en av de sämsta. Det finns få yrkesgrupper som skulle tänka sig att arbeta under förhållanden som skolans personal (ofta kvinnor) tvingas göra. Stora mängder administration, för få kollegor och icke anpassade lokaler är bara några av de saker som hör till vardagen för lärarna. En av orsakerna till detta handlar om ekonomiska resurser och hur de fördelas, men det handlar även om systemfel som anammats av det privata näringslivet och som lett till att lärarna och skolledarna tvingas frångå sina respektive kärnuppdrag.

Vänsterpartiet vill ge skolan mer resurser och har därför i sitt budgetsamarbete med regeringen kommit överens om flera satsningar på skolan och välfärden. Bland annat genom mer ekonomiskt stöd till kommunerna men även genom satsningar på elevhälsan och studiehandledare på modersmål som kan avlasta lärarna genom att ge mer stöd till eleverna. Men vi vill även se en systematisk förändring som är bortom vinstjakt och New Public Management och har kommit överens med regeringen om att utreda en ny styrningsmodell.

Det är viktigt att lyfta lärarnas arbetsvillkor för att kunna motverka bristen på lärare. Arbetsmiljön och arbetssituationen är ett av de vanligaste skälen till att lärare väljer att arbeta med något annat än skolan. Regeringen bör därför återkomma med förslag på åtgärder som på allvar förbättrar lärarnas arbetsmiljö. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Jonas Sjöstedt (V)

Jens Holm (V)

Karin Rågsjö (V)

Mia Sydow Mölleby (V)

Maj Karlsson (V)

Linda Snecker (V)

Daniel Riazat (V)